

Boydavlatov Azamat Ahmadali o'g'li

Namangan davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

e-mail: azamatboydavlatov77@gmail.com

tel:+998913649964

Annotatsiya: *Ushbu maqolada kelajak o'qituvchisi shaxsi qanday bo'lishligi, qo'yiladigan talablar, egallanishi lozim bo'lgan kompetensiyalar va shu kabi masalalar bo'yicha subyektiv fikrlar aks ettirilgan.*

Kalit so'zlar: *kelajak o'qituvchisi, ilm, kompetensiya, tajriba, mahorat, qobiliyat, texnologik mahorat, kreativlik.*

Annotation: *This article reflects subjective opinions on how the personality of the future teacher is divided, the requirements to be put, competencies to be occupied and similar issues.*

Key words: *teacher of the future, science, competence, experience, skill, ability, technological skill, creativity.*

Аннотация: *В данной статье отражены субъективные мнения о том, какой должна быть личность будущего педагога, предъявляемые требования, компетенции, которые необходимо приобрести, и тому подобное.*

Ключевые слова: *будущий учитель, наука, компетентность, опыт, мастерство, способности технологичность, креативность.*

KIRISH

XXI asr qator sohalar singari ta'limda ham jadal rivojlanishni boshdan kechirayotgan davr hisoblanadi. Texnologik taraqqiyot, o'zgaruvchan ijtimoiy muhit va rivojlanayotgan pedagogik nazariyalar fonida ta'lim manzarasi ham tobora mukammallik kasb etmoqda. Ushbu dinamik muhitda o'qituvchilarning roli ham rivojlanib bormoqda va bu tabiiyki, kelajakdagi ta'limga oid

muammolarni hal etish hamda pedagogik jarayonlarni samarali boshqarish bo'yicha yangi ko'nikma va malakalarni talab qiladi. Shu jihatlarni inobatga olgan holda, ushbu maqolada rivojlanayotgan ta'lim muhitida muvaffaqiyat qozonish uchun pedagoglarga zarur bo'lgan muhim fazilatlar, rollar va strategiyalarni belgilab beruvchi zarur mavzular yuzasidan fikr bildirmoqlikni joiz deb topdik.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Kelajak o'qituvchisi fenomeni ko'pchilik pedagoglar uchun qiziq va dolzarb mavzu hisoblanib, ilmiy soha vakillari tomonidan bu bo'yicha qator maqolalar, tezislar nashr ettirilmoqda. Ushbu mavzuni yoritishda aynan mana shu kabi manbalarga bevosita murojaat etdikki, bu ham bo'lsa o'rganilganlik darajasini tahlil etgan holda hali e'tibor berilmagan nuqtalari bo'yicha fikrlar bildirish, tavsiyalar berish va mavzuni kengroq muhokama qilish imkonini berdi.

Tadqiqot davomida ilmiy, nazariy, uslubiy adabiyotlar, xorij va o'zbek olimlarining qator ilmiy maqolalari, tezislari va adabiyotlarini nazariy tahlili va umumlashtirish, pedagogik kuzatish, qiyosiy-pedagogik tahlil va suhbat asosida malakali soha vakillari bilan fikr almashish kabi metodlardan foydalanilgan.

NATIJALAR VA MUHOKAMALAR

Kelajak o'qituvchisi shaxsi pedagoglar va bo'lajak pedagoglar uchun kasbiy ideal vazifasini bajarishi lozim. Bu shaxsiyatni hosil qilishda jamiyat, ta'lim, ilm-fan, pedagogika, didaktika, psixologiya, zamonaviy axborot texnologiyalari kabi bir qator sohalarning ilg'or yutuqlarini o'rganish, tahlil qilish va bu sohalar bo'yicha yetarlicha ma'lumotlarga ega bo'lgan holda bu bilimlarni bir nuqtada birlashtirish talabi qo'yiladi. Kasbiy va shaxsiy yetuklik kelajak o'qituvchisi fenomenining asosiy shartidir.

Tadqiqot davomida kelajak o'qituvchisi siymosida aks etishi lozim bo'lgan qator sifatlarni ikki guruhga bo'lgan holda ishlab chiqdik.

Birinchisi o'qituvchining to'g'ridan-to'g'ri shaxsiyatida mavjud bo'lishi lozim bo'lgan xislatlari. Bular:

- O'z kasbiga bo'lgan yuksak muhabbat;
- Kasbiy mas'uliyatni his qila olish;
- O'quvchilarni yaxshi ko'rish;

- Vatanparvarlik;
- Ijtimoiylashuvchanlik;
- Mehribonlik;
- Samimiylik;
- Mehnatsevarlik, tirishqoqlik;
- Kamtarlik, go'zal xulq va odobga ega bo'lish;
- Sabrli, matonatli va irodali bo'lishi;
- O'z ustida doimiy ishlashi;
- Sof vijdon, mustahkam e'tiqod, odamiylik sifatlarga ega bo'lish;

Ikkinchisi esa bevosita pedagogik mahoratiga, kasbiy malakalariga qo'yiladigan talablar. Bular:

- **Texnologik mahorat:** raqamli texnologiyalar asrida o'qituvchilar talabalarni o'qitish va o'zi ham yangi bilimlarni o'rganishi, tajribalarini oshirishi uchun zamonaviy texnologiyalardan foydalanishda yetarlicha ko'nikmalarga ega bo'lishi kerak. Bular qatoriga raqamli vositalar, ta'limni boshqarish tizimlari va multimedia resurslaridan foydalanish malakasi kiradi.

- **Moslashuvchanlik** (ta'lim muhitiga): ta'limdagi tez sur'atlardagi o'zgarishlarni hisobga olgan holda, kelajak o'qituvchilari yangi pedagogik yondashuvlarni, ilmiy yangiliklarni va texnologik yutuqlarni qabul qilish uchun moslashuvchan karakter sohibi bo'lishi kerak.

- **Tanqidiy fikrlash va muammolarni hal qilish:** o'qituvchilar o'quvchilarda tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishi, ularni ma'lumotni tanqidiy tahlil qilishga, muammolarni ijodiy hal qilishga va asosli qarorlar qabul qilishga o'rgata olishi va o'zi ham ushbu darajaga ega bo'lishi kerak.

- **Muloqot qobiliyatlari:** talabalar bilan samarali muloqot munosabatlarini o'rnatish, ijobiy o'quv muhitini tashkil etish va rivojlantirish, shuningdek, hamkasblar, ota-onalar bilan hamkorlik qilish uchun juda muhimdir.

- **Madaniy kompetensiya:** pedagogik jarayonda o'qituvchilar talabalarning kelib chiqishi, e'tiqodi, ijtimoiy holatini tushunishi va hurmat qilishi uchun madaniy malakaga ega bo'lishi kerak. Chunki, ta'lim muassasalarida turli millatga mansub o'quvchilar tahsil olishadi. Bu jarayonda barcha uchun birdek

munosabatda bo'lish muhimdir. Bundan tashqari, yurtimiz ta'lim tizimida inklyuziv ta'lim keng qamrovga ega bo'lib bormoqda. Anomal bolalar bilan ishlashda ilmiy bilimlar bilan bir qatorda madaniy kompetensiya ham alohida o'ringa ega.

- **Jamoaviylik:** o'qituvchilar fanlararo loyihalarni ishlab chiqish, ilg'or tajribalarni baham ko'rish va muammolarni birgalikda hal qilish uchun hamkasblari, ma'murlari va boshqa tadqiqotchilar bilan samarali hamkorlik qilishlari kerak.

- **Ijodkorlik va innovatsiya:** o'qitish jarayonlarida ijodkorlik va innovatsiyalarni rag'batlantirish talabalarni ma'lum doiradan tashqarida fikrlashga, yangi g'oyalarni o'rganishga va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam bera olishi lozim.

- **Xorijiy tillarni bilish:** o'z kasbida kamolotga erishish uchun xalqaro tajribalardan xabardor bo'lish, rivojlangan davlatlardagi ta'limiy yutuqlarni o'rganish uchun xorijiy tillar bilish bo'yicha darajaga ega bo'lishi muhimdir. Bu o'qituvchining personal rivojlanishiga turtki bo'ladigan omillardan biri hisoblanadi.

- **Kreativlik:** O'qituvchi uchun eng muhim sifatlardan biri. Dars jarayonini tashkil qilishda, o'quvchilarga yangi bilimlarni berishda, an'anaviy uslubdan voz kechib noodatiy tarzda mashg'ulotlarni olib borishda ushbu jihat alohida ahamiyat kasb etadi.

Umuman olganda, yuqorida qayd etilgan jihatlar takomillashib borayotgan ta'lim muhitida o'quvchilarni yetarli bilim, ko'nikma va malakalar bilan qurollantirish, ularni raqobatbardosh kadrlar qilib tayyorlashda muhim o'ringa ega. Ko'rsatib o'tilgan har bir jihat pedagog faoliyatida alohida ahamiyatga ega bo'lib, pedagogik jarayonni samarali tashkil qilishda va yuqori natijaviylikka erishishda muhim sifatlari hisoblanadi. Shu o'rinda qo'shimcha qilish lozimki, o'qituvchilarning bilim darajasini oshirish, ularning malakasini, ilmiy dunyoqarashini yanada takomillashtirish uchun mahalliy va xalqaro stajirovkalar tashkil qilish ham muhim sanaladi. Chunki, yuqori sur'atda rivojlanib borayotgan bu davrda ilm-fan yangiliklaridan doimiy xabardor bo'lish, fikrlar va tajriba

almashish, sohadagi so‘ngi ta’lim texnologiyalaridan nasibador bo‘lish uchun bu kabi tashkil etilishi lozim bo‘lgan ilmiy xalqalar zarurdir. Shuningdek, ta’lim muassasalari tomonidan mahalliy va xalqaro konferensiyalar tashkil etish, bunga pedagog xodimlar ishtirokini to‘liq qamrab olish, respublikamizda yoki xalqaro miqyosda o‘z o‘rniga ega bo‘lgan yuqori saviyali soha mutaxassisleri bilan onlayn yoki oflayn uchrashuvlarni muntazam ravishda, aniq grafik asosida tashkil etib borish ham yaxshi samara berishini ta’kidlab o‘tishimiz lozim.

XULOSA.

Xulosa qilib aytganda, istalgan bir jamiyat rivojini ta’minlab beruvchi eng muhim omil – bu ta’lim hisoblanadi. Intelekti yuqori farzandlar esa davlatning eng katta boyligidir. O‘qituvchilar esa bu kabi yoshlarni qobiliyatini rivojlantiruvchi muhim richag sanaladi. Shu nuqtayi nazardan olib qaraydigan bo‘lsak, yuqori malakali o‘qituvchilar jamiyat taraqqiyotiga bevosita daxldor shaxsdirlar. Bu esa salohiyatli kelajak o‘qituvchisini yetishtirish masalasini yanada dolzarblashtiradi. Demak, soha vakillari zimmasida doimiy ravishda o‘z ustida ishlagan holda bilim sarhadlarini kengaytirib, jahon miqyosida ham raqobat taklif qila oladigan, mamlakat taraqqiyotiga xizmat qilguvchi ilmiy farzandlarni tarbiyalashdek muhim masala turibdi. Bu yo‘lda ushbu maqolamizda keltirilgan ma’lumotlar, sharxlab o‘tilgan fikrlar XXI asr ta’lim makonida kelajak o‘qituvchisi portretini gavdalantirishda kerakli manbalardan biri sifatida xizmat qiladi degan umiddamiz!

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Botirova Sh.I. Kelajak o‘qituvchisi shaxsining professiogrammasi. *Pedagogik ta’lim klasteri: muammo va yechimlar. Xalqaro konferensiya. Chirchiq, Uzbekistan, 2021-y.*
2. Mukhamedov, G. I., Khodjamkulov, U. N., Shofkorov, A. M., & Makhmudov, K. S. (2020). Pedagogical education cluster: content and form. *ISJ Theoretical & Applied Science*, 01 (81), 250-257.
3. Boydavlatov A.A. “Abu Ali ibn Sino asarlarining o‘ziga xos didaktik xususiyatlari”. “Научный импульс”, 1-son. 2024-yil, Fevral.

4. Materialы nauch. sessii APN RSFSR, posvyayonnoy 300-letiyu opublikovaniya sobraniya didakticheskix trudov YA. A. Komenskogo (13-14-dekabrya 1957 g.), M., 1959
5. Safarova D.Q. Kelajak o'qituvchisi konsepsiyasi: hayotiy vaziyatlarga moslashish talablari. *Pedagogik ta'lim klasteri: muammo va yechimlar. Xalqaro konferensiya. Chirchiq, Uzbekistan, 2021-y.*
6. Boydavlatov A. Abu Ali ibn Sinoning pedagogik qarashlari yordamida komil inson shaxsini shakllantirish. Ta'lim va taraqqiyot, 2-son. 2023-yil, 11-may.
7. Boydavlatov A. Abu Ali ibn Sinoning pedagogik qarashlari va yoshlar tarbiyasiga ta'siri. Ta'lim va taraqqiyot, 1-son. 2023-yil, 13-mart.